

Sygn. akt II KK 187/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Kala (przewodniczący)

SSN Michał Laskowski (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Puskarski

Protokolant Elżbieta Łopacińska

przy udziale prokuratora Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej Jacka Czarneckiego,

w sprawie **poddanego lustracji R. T.**

w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 6 lutego 2019 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od orzeczenia Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 26 czerwca 2017 r., sygn. akt II AKa (...)

zmieniającego orzeczenie Sądu Okręgowego w W.

z dnia 22 kwietnia 2015 r., sygn. akt XII K (...),

**uchyla zaskarżone orzeczenie Sądu Apelacyjnego w (...) oraz
zmienione nim orzeczenie Sądu Okręgowego w W. i na podstawie
art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 19 ustawy z dnia 18
października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach
organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych**

dokumentów (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2186 ze zm.) umarza postępowanie lustracyjne, kosztami tego postępowania obciążając Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W., orzeczeniem z dnia 22 kwietnia 2015 r., sygn. XII K (...), uznał na podstawie art. 21a ust. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych dokumentów, że R. T. złożył w dniu 11 marca 2008 r. niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Sąd na podstawie art. 21a ust. 2a cytowanej ustawy orzekł wobec R. T. utratę prawa wybieralności w wyborach do Sejmu, Senatu i Parlamentu Europejskiego oraz w wyborach powszechnych organu i członka organu jednostki samorządu terytorialnego oraz organu jednostki pomocniczej jednostki samorządu terytorialnego na okres trzech lat oraz na podstawie art. 21a ust. 2b tejże ustawy zakaz pełnienia funkcji publicznej o której mowa w art. 4 pkt 2 - 57 ustawy na okres trzech lat.

Apelację od tego orzeczenia wniósł obrońca R. T. formułując w niej rozbudowane zarzuty błędów w ustaleniach faktycznych, naruszenia przepisów postępowania i obrazy prawa materialnego. Obrońca wniósł w apelacji o przeprowadzenie dowodów z zeznań wskazanych świadków, ze wskazanych dokumentów i z opinii biegłego z zakresu historii wojskowości oraz struktury organizacyjnej Wojska Polskiego.

W konkluzji apelacji obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i stwierdzenie, że R. T. złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu tej apelacji Sąd Apelacyjny w (...), orzeczeniem z dnia 26 czerwca 2017 r., sygn. II AKa (...), zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że uznał, iż lustrowany R. T. złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne.

Kasację od tego orzeczenia wniósł Prokurator Generalny. Zaskarżył orzeczenie w całości na niekorzyść osoby lustrowanej i zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, to

jest art. 424 § 1 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. oraz art. 410 k.p.k. i art. 7 k.p.k. oraz art. 170 § 1 pkt 2 i 193 § 1 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. polegające na tym, że Sąd Apelacyjny w (...) orzekając odmiennie co do istoty sprawy i przyjmując, że R. T. złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, w uzasadnieniu swojego orzeczenia nie przeprowadził wszechstronnej analizy materiału dowodowego ujawnionego na rozprawie, która czyniłaby zadość zasadzie swobodnej oceny dowodów, w sposób wybiórczy i pobieżny odniósł się do szeregu dowodów przeprowadzonych na rozprawie, dokonując ich oceny w sposób dowolny i sprzeczny z zasadami logicznego myślenia, zasadami doświadczenia życiowego, jak i wskazaniem wiedzy historycznej, pomijając przy tym szereg istotnych okoliczności mających pierwszoplanowe znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, w tym kategorię zeznań świadka R. M. i R. L., treści pisma Dyrektora Departamentu Kadr MON z dnia 14 lutego 2017 roku, materiałów archiwalnych (w szczególności treści rozkazu personalnego Nr (...). Szefa Zarządu II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego z dnia 30 sierpnia 1989 r. oraz rozkazu Nr (...) Komendanta Centrum Szkolenia Wojskowej Służby Zagranicznej z dnia 5 września 1989 r.), ponadto bez uzasadnienia oddalił wniosek dowodowy oskarżyciela publicznego o przesłuchanie w charakterze świadka Szefa Departamentu Kadr MON oraz zaniechał powołania biegłego z zakresu historii wojskowości i struktury organizacyjnej sił zbrojnych PRL, co doprowadziło do błędnego ustalenia, iż lustrowany w czasie odbywania kursu w Centrum Szkolenia Wojskowej Służby Zagranicznej (dalej CSz WSZ) nie pełnił służby w Zarządzie II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (dalej Zarząd II SzG WP), czego następstwem było wydanie niesłusznego orzeczenia reformatoryjnego zmieniającego trafne orzeczenie sądu I instancji.

Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w drugiej instancji Sądowi Apelacyjnemu w (...).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kluczowym problemem, z którym zmagaly się sądy rozstrzygające kwestię, czy R. T. złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne było ustalenie, czy Centrum Szkolenia Wojskowej Służby Zagranicznej, którego był słuchaczem

oznaczało już służbę w wywiadzie wojskowym i podległość służbową szefowi Zarządu II Sztabu Generalnego, czy też okres szkolenia nie oznaczał jeszcze takiej służby, a lustrowany podlegał Szefowi Sztabu Generalnego i dopiero po ukończeniu szkolenia rozpoczął służbę w wywiadzie. Przyjęcie pierwszej z tych opcji oznacza, że R. T. złożył oświadczenie, które nie było zgodne z prawdą, a drugiej, że jego oświadczenie było prawdziwe. Kolejne składy orzekające rozważające to zagadnienie dochodziły do różnych wniosków, które z kolei wpływały na kierunek orzeczeń. Na pewnym etapie postępowania wnioskowano nawet, aby powołać biegłego z zakresu historii wojskowości i struktury organizacyjnej sił zbrojnych PRL, który wydałby opinię w tej sprawie, do tego wniosku odwołuje się także autor kasacji, co zdaje się świadczyć o tym, że rozstrzygnięcie tej zasadniczej w sprawie kwestii nie jest obiektywnie proste. Świadczy o tym także obszerna argumentacja zawarta w kasacji. W toku postępowania wskazano bowiem dwie grupy dowodów i powiązanych z nimi argumentów przemawiających za lub przeciw przyjęciu, że odbywanie szkolenia w Centrum Szkolenia Wojskowej Służby Zagranicznej w czasie objętym ustawą lustracyjną powinno być podane w oświadczeniu. Dowody te i dotycząca ich argumentacja zawarta jest z jednej strony w treści kasacji, a wcześniej w uzasadnieniu orzeczenia wydanego przez sąd pierwszej instancji, zaś z drugiej strony w uzasadnieniu orzeczenia wydanego przez sąd odwoławczy. Zagadnienia te stanowiły także przedmiot rozważań Sądu Najwyższego rozpoznającego kasację Prokuratora Generalnego od wcześniej wydanego w tej sprawie orzeczenia Sądu Apelacyjnego w (...) (zob. wyrok SN z 7.07.2016 r., II KK 71/16).

Nie powtarzając tych argumentów i nie omawiając ponownie związanych z nimi dowodów uznać trzeba, że odpowiedź na wskazane wyżej, zasadnicze w sprawie pytanie nie jest oczywista i nie była oczywista także dla sądów dysponujących kompletem materiału dowodowego. Skład Sądu Najwyższego orzekający w przedmiotowej sprawie uznał, że odbywanie szkolenia w Centrum Szkolenia Wojskowej Służby Zagranicznej oznaczało *de facto* służbę w Zarządzie II Sztabu Generalnego, a tym samym służbę, którą należało wskazać w oświadczeniu lustracyjnym. Świadczą o tym między innymi treść Statutu Centrum Szkolenia Wojskowej Służby Zagranicznej, treść Zarządzenia Szefa Sztabu Generalnego WP

nr (...), zeznania R. M. i R. L. i wreszcie podpisane przez R. T. przed rozpoczęciem szkolenia oświadczenie – zobowiązanie, w którym wprost jest on określony jako osoba pełniąca służbę w wywiadzie wojskowym, w Zarządzie II Sztabu Generalnego.

Powyższa konstatacja nie oznacza jednak, że R. T. intencjonalnie złożył niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Szereg wskazywanych przez sądy argumentów, dokument, którym dysponował R. T. w czasie składania oświadczenia zdający się potwierdzać fakt, że dopiero po zakończeniu szkolenia formalnie rozpoczął służbę w wywiadzie, a nadto omawiane szeroko w toku postępowania sprzeczne ze sobą argumenty, które doprowadziły różne składy orzekające do różnych wniosków prowadzą do uznania, że R. T. składając oświadczenie mógł być subiektywnie przekonany o jego prawdziwości.

W tej sytuacji konieczne stało się rozważenie, czy w sprawie znaleźć może zastosowanie art. 30 k.k. Przepis ten stanowi, że nie popełnia przestępstwa ten, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej nieświadomości jego bezprawności. Uznać trzeba, że przepis ten znajduje *per analogiam* zastosowanie w postępowaniu lustracyjnym. Postępowanie to, zważywszy potencjalne efekty dla osoby lustrowanej ma szeroko rozumiany charakter represyjny (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 5.05.2016 r., II KK 4/16 oraz postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 26.10.2010 r., II AKz 542/10). Możliwość stosowania art. 30 k.k. w toku postępowania lustracyjnego dopuszczona została przez Sąd Najwyższy także w orzecznictwie (zob. postanowienie 7 sędziów z 28.09. 2006 r., I KZP 20/06, OSNKW z 2006 r., z. 10, poz. 89; postanowienie z 4.10.2006 r., II KK 151/06; wyrok z 1.02.2007 r., II KK 71/06; wyrok z 23.01.2018 r., IV KK 177/17; wyrok z 20.03.2018 r., II KK 392/17).

Uznać trzeba, że omówione trudności dowodowe i interpretacyjne sprawiają, że błąd R. T. był usprawiedliwiony okolicznościami. Oznacza to wyłączenie winy i konieczność umorzenia postępowania lustracyjnego na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 19 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych dokumentów.

Na marginesie powyższych rozważań pojawia się jeszcze pytanie, jakie to społeczne racje przemawiały za prowadzeniem długotrwałego postępowania lustracyjnego wobec R. T. w sytuacji, w której niewątpliwie po zakończeniu szkolenia w Centrum Szkolenia Wojskowej Służby Zagranicznej pełnił on służbę w wywiadzie wojskowym tyle tylko, że okres ten nie był już objęty ustawą lustracyjną.